

Изази три
пут у месецу
на 1 табаку.

Претплата се
шаље напред
уредништву

Неплаћена
писма од не-
редовних до-
писника не-
примају се.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР ВОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА НИКОЛА ПОПОВИЋ.

САДРЖАЈ: — Беседа у Лозници. — Катихизација. — Слово на св. Димитрија. — Црте из живота св. ап. Павла. — Јавна благодарност.

За све српске
крајеве стаје
на годину
60 гр. или
6 фор. на по
године 30 гр.
или 3 фор.
на три мес.
15 гр. или
1. фор. и 50
новчића.

БЕСЕДА*)

говорена при полагању темеља нове цркве у Лозници.

Благочестиви Христијани и драга браќо!

Сваки скуп, сваки сабор и договор, бива само међу изображеним народима и људима, који један другоме виде лице, брата и друга, без призрења на звање, достојанство, положај и богатство. Сви зборови бивају у свестних људи, који имају известне позиве и цели: па колико је цели, намера, предузећа, занимања и т. д. толико и бива зборова. Они су тако исто многоструки као и појави наше душе и тела. Но као што се свуда и на сваком месту по важности

*) Пут ме је нанео о прошлим светлим празницима у Лозницу. На моју велику радост, бајц тада ваљани и честити Лозничани, са околним селима и са својим првим и најваљанијим у Србији свештенством, полагаху темељ свом подићи се имајућем храму. 15-тог прошлог месеца, пошто се прочита вланички благослов управљен са прекрасним и племенитим жељама, да би се што скорније и потлачено Србство ослободило, приступа стара и у свему и свачему узорита седина пуна правог и истинитог патриотства, г. прота Игњатије Васић, са првим и узоритим свештеницима намесником подринским Ивком Поповићем и Димитријем Трфуновићем свештеником

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

и достојанству, за обштност и појединост, ови оцењују, и један другом предпостављају, тако је и са скуповима и зборовима. Наш је данашњи састанак најизнатнији и најважнији у целом човечанству; јер нас овде на земљи прави људима; он нас учи и посвећава, умекшава нам нарави и ћуди, а на оном свету доводи у блажени, вечни и свети живот. Па зашто смо се сабрали драга браћо, на овом двојако светом и благословеном месту? На ово и не треба одговарати, већ само показати претом на ову гомилу расутог камена, на овај прости и неизрађени материјал, и из овог закључити на дивље и несвестно човечанство, које нема вере и цркве, које нема својих храмова и скупова и којима се немогу однети речи преблагот Христа Спаситеља „где се два или три у име моје саберу, ја сам по сред њих.“ Ми смо се дакле сабрали, да се освети ово двојако свето и најблагословеније место, место наше светиње и вере; свете крви и народности наше. Сабрали смо се да осветимо и приложимо те да створимо и украсимо цркву, свети храм, из овог грубог и неотесаног материјала? Ово се на лицима и из очију ваши драга браћо види. Али казати о цркви нашој као једном делу десетину милиона душа србских, потлачени разним народима, а не рећи о првој нашој цркви, основаној још светим апостолом Павлом пре 1830 година у свим србским земљама, као: Словенији, Банату, Бачкој, Барањи, Срему,

ковиљачким, да спусте темелни камен и да овај освете. Света је било и сувише па и из удаљенијих места. Али пре осветења изговори г. намесник Ивко Поповић дивну и прекрасну беседу, пуну узорности, знања и патриотизма, коју добисмо на велика пошкивања наша и ево је овде стављамо да је као узор изгровитости напечатате у вашем сваког поштовања заслужном листу.

Колики је утицај имала беседа, јасно се види из самих прилога на темпло црквено. Ту не треба другог тумача да вам се наводи до тог: да су и по 20 њ. поједине личности прилагале.

У Лозници 20 Априла 1870. год.

М. С. Милојевић.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Славонији, Далмацији, Босни, Херцеговини, Македонији, Старој Србији, делу Албаније, Тесалије, Тракије и Епира, где је један и исти наш народ; унижен и потлачен, утамањен, поробљен и понижен до скота: држим, било би и грешно и неправо. Ми имадосмо и патријаршију, јошт у првом веку после Христа, и патријархе који седеше у данашњој Митровици, па кад ову у 4. веку срушише Хуни, они пређоше у Солун, из ког их у 5. веку премести Јустинијан цар римски а родом Србин, у своје место рођења код данашњег Штипа у Старој Србији. Кад их из ове вароши у 7. веку протераше Бугари и Авари — турска племена, они се пресељаваше и потуцаше од немила до недрага, све до 11. века док се ненастанише у Охриду, а царевини цара нашег светог Владимира, кога мучки и на превари 1015. године убише Бугари. Од ове наше обште и свете патријаршије у 14. веку а под силним царем нашим Душаном, постала је наша пећска патријаршија, — коју у 18. веку заједно са мајком јој охридском прождреше Грци, а данас је пресвајају Бугари одкидајући наше епископије: нишку, пиротску, софийску, радовичку, самоковску, хустендилску, врањску, радомирску, ихтиманску, егризарску итд. Тако је дакле наша црква трпила и страдала, борила се и падала, али најхрабрији и најстарији на свету, наш витешки народ, његова чиста и света вера, његове свете славе и преславе и његова побожност и уздање на Бога — увек чуваће наше светиње и олтаре, подизаше и красише, а порушене и разваљене поправљаше и обнављаше. Тако је се чинило од првог нашег цара Свевлада, око 492. год., од Будимира око 650. године после Христа; — па све до пропасти наше под Турке, што сведоче: Хилендар у Светој Гори, свети Прокор пшижски, Гаврило лестновски, Јован риљски, свети краљ Дечански, свети Владимир београдски, свети краљ Студенички, свети Петар коришки, свети Лазар раванички, свети цар Урош јасачки, свети цар Милутин

софнїски — и остали свеци наши и манастири, који се пребројати не могу; јер је сваки цар наш подизао по неколико десетина свети храмова Божији. Но не само цареви и краљеви да су подизали свете храмове; него је то исто чинио и народ наш, што сведочи 366 разваљених у самој Ђаковачкој; 160 на светој србској гори скопљанске нахије и 77 на планини Чичаковици — приштинске и вучитрнске нахије у Старој Србији; што сведоче свуда и на сваком месту србских земаља, на сваком сахату растојања, по неколико развалина као што су и око нас: овде у Лозници две, у Ковиљачи две, у Трбушници и Воћњаку по једна и т. д. Ево дакле у најкраћим цртицама представи вам браћо цркву нашу; и у многом броју казаних огромних развалина наших светих храмова, — ви видисте јад и чемер, тугу и жалост и најужасније робство и униженост до скота, нашег народа, од многобројних разних насилника и агаријана. А ово баш и принуди наше ђедове и очеве, под Кочом, Карађорђем и великим Милошем, као и безсмртним хајдуцима, да се вечно боре и буне противу најужаснијих варвара и угњетача. Као знак тога и као чедо и печат наше мале славе и слободе, видимо овај обкоп око нас, видимо ове свете развалине, које смо ради да претворимо у великолепан и диван свети храм наш; који ће служити на понос и дику вароши Лозници и околним селима, која га подижу, а на углед осталом целом Српству. И место нам је зато двојак свето и благословено; јер се на њему проливаше чиста невина и света крв србска, за крст частни и слободу златну. Над гробовима и костима ових праведника и великомученика свети ђедова и отаца наших падших за веру и народност нашу, за наш живот, благо, образ и поштење и на старом светом месту, ево, и опет дижемо светињу, којом угађамо Богу, вери, нашим очевима и ђедовима, којих молитве за нас потомке њине, узносе се око престола Божија, око вечне правде и истине, а проливена невина и света крв

њихова вапије пред свевишњим, — и тражи скорог ослобођења и ујединења вас целог Србства.

Браћо, њихове молитве за нас, њихов вапај за потлачено Србство и благослов Господа Бога, већ почива на нама и децом нашом, при овом светом делу коме, ево, у име Божије приступамо и молимо Господа Бога, а приклињемо свету прољевену крв и гробове наших отаца и ђедова, да се и они за нас помоле Богу, да га у свакој срећи и здрављу свршимо. Еда би се наше скромне и топле молитве у овом светом храму „Покрова Богоматере“ узносиле свевишњем Творцу: за здравље и дуг живот нашег младог и племенитог Господара и кнеза Милана М. Обреновића IV. и целог народа србског, те да би умилостивиле Господа Бога, да би што скорије вас цело Србство под огранком Обреновића скиптра, ослобођено и уједињено видели. *Амин.*

Србске Катихезе на основу синодалнога катихизиса.

(Од проте Н. Беговића.)

(Продужење.)

Први чланак вере.

„О Богу оцу саздателу.“

Діеца овако спремна већ имају іака поіма о створењу; зато можемо им сад редом казати дан иза дана како іе створење одавніало се. Ја овако то обделавам:

Читај питање 4-то Душане! — Подвуци те ријечи: „ничега“ — „шест дана“ — „словом својим.“

Діецо пазите: ви пишете пером и мастилом по хартији. Перо іе *оруђе*, а хартија іе *грађа*. Сикиром сиіечем дрво. Ножем режем хлеб. — Сад знате, да нама (људима) треба оруђе и грађа па да начинимо што нам треба. Тако іе ваша одіећа ножницама скроіена а иглом сашивена. Тако іе та свака клупа сикиром усіечена у шуми, брадвом отесана, а

облићем ублађана. Сврдом се врти дрво. Шилом се пробада кожа. Дретвом се шију чизме и крпе опанци. (Ови примјери служе за то да дјеца добро утубе што је „оруђе“ и што „грџа“.

Него пазите дјецо: Бог тако неради. Бог што рече то постаје. Бог је рекао и одмах је постала земља и небо. Видите, да је у Катихизису тако написано. Бог је створио небо и земљу за шест дана.

Пазите да вас питам: Што вам треба за писање? — Кажите више примјера које сте од мене чули? — — Шта требамо ми људи да саградимо кућу? — Именујте више врсти оруђа? — — — Именујте више врсти грађе? — — —

А како ради Бог? треба ли Бог грађе и оруђа? — За колико је дана Бог свијет створио? —

Реците: које сте ријечи подвукли? — — —

Вадите дјецо како је силна ријеч Божија. И ви говорите, те се можете домолити вашим родитељима! Пазите дјецо, да ја вама приповједим створење:

На земљи није било виђела у први мах. Мрак је био.

1. Бог даде виђело! и назва га дан, а таму назвао је ноћ.

2. Земља је под водом била. О тога поводња узео је Бог и постало је „небо.“ Плави свод је постао од воде.

3. Оциједио је Бог воде у море, и тако је постало копно. На копну изницале су биљке и расла дрвета.

4. На небу постало сунце, мјесец и звјезде.

5. Постаде тице, и у води рибе.

6. Звјерад свакојака у шуми. Наикашње чојек.

7. Богу се је допао свијет, па је одпочивао...

Тако је дјецо Бог из „ништа“ све створио и — свијет мудро уредио. Давно је то било; али Бог држи свијет, те је све лијепо и, напредује под Божијом управом.

(Раздробити на питање редом све дане, да то дјеца врло тачно запамте. Поновите задаћу VI.)

Пазите дієцо, да вам кажем како је Бог *слогом* зачи-
нио своје створење. По дану раде људи своје послове. У
вечер зажегу лучку — свијећу. Србин рече: „Тко више види
— више зна!“ Дієца се боје у мраку. — Бог је дао виђело!...

Киша је опрала биљке, које су из влаге ницале. Сунце
је огријало биљке, те су расти могле и, родио је плод. Тице
су купиле бубе, црве и сваке лептирове, који вођу шкоде.
Змије, кртине, гуштери купе бубе и црве који се крију у
земљи и трави. Баук лови муве; јеж купи буве. — Рибе,
неке тице и неку животињу једе чојек. — Тако је Бог уре-
дио, да сваки створ буде од помоћи један другоме. Тако и
данас бива!

Зато дієцо, речемо: Слога је од Бога. На србском грбу
читате: Само слова Србина спасава. Србски слијепец пева:
„Силан Боже, на свему ти хвала!“ У свечане дане идемо
у цркву, да у слогу славимо Бога за толики дар! —

Узрастної дієци уз припомоћ библијске повієстнице то
се може развијати. Нагласити просвіету и рећи: наука је
виђело Божије! Одмах дати Србина за приміер, који жали
да незна читати — „слијеп сам код очіу.“ Показати како
је Србин опрезан, те уз будале не пристаје; већ најпре
иште да види то његово чудо. — И апостол Тома невієрова
слијепио! За тим казати: да су људи постали мудри угле-
дајући се у створ Божији, срачунали су кретање земље и
міесеца, те тако имамо дане, міесеце и године — календар.
Србин по звієздама знаде које је доба ноћи, и по сунцу
које је доба дана. — Још скопча Србин своју судбу са звіє-
здама: кад спазе „репату“ звієзду на небу, они проричу
рат, болест и друге невоље; (но које од тих звієзда не
зависе! —) У господарству своме равнају се много по міе-
сецу. Кад звієзда полети преко неба, реку: „За гору дру-
же“ — „утече сужањ из тавнице.“ Тако се Србин са „сужњем“
дружи, није злу туђем рад; већ жели да се сужањ тавнице
опрости. Србин љуби од природе своје, слободу! — Исто

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

тако на земљи око себе приміечавају Срби различне појаве код тица, живади, трава, цвијећа; па имаду и своја духовита виђења: виле, виештице, вукодлаке. Србске басне и поприје немају никакове грубости у себи; него је то народна поезија. Због запуштена чојека и његове усисане зле ђуди од својие злије господара, ... не треба осудити народне обичаје. Народ је наш тим у својима обичајима сачувао себе!

(Продужиће се.)

СЛОВО

говорено на св. Димитрија.

„Тамница је кућа необична,
У њојзи је вода до кољена
А у води змије и гуштери.“

Народн. умотвор.

Браћо!

Љутрос у зору крв се невина у тамници просу; дуварови крвљу окропљени и попрскани; тамница се пуши од крви; тело избодено и испарано, — лице нагрђено, руке изломљене; — лежи бледо у самртним мукама изложено свакој поруги и безчасћу. — Мртво тело! Но чије је тело? То је тело великомученика Димитрија кога на данашњи дан наша света црква празнује као дан свете успомене свога страдалника. Питали би ме зашта, таке грозне муке претрпи овај праведник? Реч једна довољна је да вам све објасни: за „вијеру Христову“, веру, за коју и Христа распеше, апостоле гонеше и убијаше, мученике грозном смрћу морише. Но да видимо љубазна браћо каква је вера коју Христос, апостоли и толики мученици својом драгоценом крвљу запечатише? Да ли клањати се дрвљу и камењу? Да ли обожавати сребро и злато? Да л' нас вера Христова подели на касте, сталезе, племство и благородство? Не браћо! То је вера у правог и невидљивог Бога, Бога створитеља целог света и оца свију створова који неправу разлике међу бо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

гатим и убогим, великим и малим, силним и неіаким, ком су тако исто равни они који на престолу седе и главе им круне красе као и они пастири у долинама и колибама. За ту веру љубазна браћо, на данашњи дан овај праведник предао је у руке преблагومه Творцу чесну и свету душу своју. А ко распе Христа? Ко апостоле гони и убија? Ко невину мученичку крв на своју душу узе? То су незнабожачки цареви којима закон у топузу беше, који место светлости љубише мрак, место правде грлише неправду, место свете науке Христове која слободу а не „робство“, іеднакост а не „касте“ љубав и братство а не „презрење“ — исповеда, — сматраху остало човештво као да је њих ради створено да њима двори, њима гове, њима робски служи, сматраху га велим као оруђа којима ће своје гадне цели постизавати. Неке обасипаше благом, неке таштом славом, некима велике награде обеђаваху да збришу с лица земље оне који призивају име распетого. Но праведнику Димитрију кога данас прослављамо беху родитељи његови као іединчету своме дубоко у срце усадили науку Христову. Он неприми звање које му се даваше с речма: „убијаі и распињи сваког који призива име распетого Христа.“ Убијаіти браћу своју по вери грозно је и помислити, іош грозније мучити их, а шта да кажем на крст распињати! За љубав звања правду погазити, свету науку Христову под ноге вргнути, праведну крв браће своје проливати; за љубав звања и суіетне светске славе, за љубав времених и трулих блага одрећи се Бога и вечне милости његове па постати робом страсти сужњим крвожедних намера тиранових? — Великомученик Димитрије не само да презре све суіете овоземне него постаде сталним, тврђим и постоіаним у вери Христовој. У њему се распали пламен да постане апостол слободе и науке Христове, а не да је дави и да је тамани. У њему се распали пламен да испуни свети аманет праха родитељског а не да га презре и остави. Он је знао да ће

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тело његово ланцима оковано бити, али је знао и то: да му душу никаква адска сила оковати и из руку праведног судије отргнути не може. Он је знао да га тамница очекује, а тамница је „кућа необична“, али је знао и то: да је тамница само грешнику мрачна, а праведнику који за истину страда светлија од јаркога сунца. Он је знао да ће га свирепом смрћу мучитељи морити, знао је да ће тело његово копљима испарано бити, ал' опет се незгрози смрти јер је праведан, а праведнику је смрт чесна пред господем. Није гледао на муке што ће се тирани неколико тренутака титрати са његовим телом, него је гледао на вечну и праведну награду Христа Спаситеља.

Дакле браћо! ево нам правца, ево нам примера који нам светитељ наш показа, примера, постојанства, поштења и милосрђа.

За то и ми који смо се на ово свето место сакупили да изучавамо веру и науку Христову, трудимо се да будемо прави апостоли науке његове. Трудимо се да засијне слобода и наука Христова по свима крајевима српства, трудимо се велим да вером и науком Христа Спаситеља пробудимо нашу успавану браћу, која већ пет векова под силом неверника притиснута лежи чекајући да их огране сунце избављења. Негледајмо на постављене замке које ће нас у животу нашем очекивати, него на блага што су унапред. Негледајмо на богатства и раскоши, на сујетни блесак светски, него на срећу коју очекујемо од избављења и ослобођења наше сужне браће, јер и великомученик Димитрије рече: „раздаждь богатство земное, да поищемъ небеснаго“, а и каква нам је корист од богатства и сујетне светске славе, кад се душа никојим благом откупити не може. Тело наше којим се дичимо овде на земљи изневериће нас, али дела која смо учинили понећемо праведном судији, где се по правди суди, где се не даје мито, где се негледа на личност на чинове и светска одликовања, већ где ћемо сваки

примити у награду оно, што смо заслужили. Зато слеђуимо примеру овог великог праведника кога дела и спомен биће свећено до века: „вз памать вѣчнѣю бѣдетъ праведникъ.“ Љубимо нашу свету веру која нас је од некрсти сачувала, јер шта би било од нашег сиротног народа у тако дугом робовању да му не беше ове свете вере и цркве, једине утехе у црним данима робовања његовог. Зар га не би зулум турски исцедио, убио морално? Будимо постојани и непоколебљиви у њој, имајмо пред очима онај пример из историје наше, како мајка јединца свога млекоом својим заклињаше да вером својом преврне те да живот спасе, но он смело пред мучитељима својима корача носећи колац да га набоду, а вере не мења.

Ово неколико речи, љубазни другови, примимо к срцу запечативши њима своје памтење. Оне ће нам бити тврда стена кад навале на нас беде и невоље; оне ће нам бити чувајућа ограда за душе наше кад навале на нас буре и таласи светских искушења. Боримо се снажно, па ако и паднемо остаће нам име потомцима нашим да се диче њиме. —

Марко Симоновић

члан „братс. богословског.“

Црте из живота св. апостола Павла.

(по виспингу¹⁾).

1. Апостол Павле звао се испрва јеврејским именом *Савл*, које значи „жељени, измољени“, и неки може бити, не без основа изводе из тога имена то, да је Павле био од родитеља својих дуго исчекивани — прворођени син. Кад

¹⁾ Доктор богословије Авг. Виспинг ординарни професор екзететике, спада међу најважније католичке богослове. Немачко земљиште, на коме је суђено било да се роди овај даровити богослов, веома је много умекшало крајности римокатоличких суђења, тако да је сачинења Виспинга прекрасан изузетак међу многим другим, овог рода сачинењима католичких, особито француских богослова. — Сачинење Виспинга којим се ми подујемо, зове се Exegetisches Handbuch zu den Briefen des Apostoles Paulus. (Преводчик).

је и зашто је он, место јудејског имена примио римско име „Павле“, незна се поуздано, и мњења су о томе различна. Јероним, Августин и др. мисле, да је апостол позајмио то име од *Сервија Павла* проконсула кипарског, кога је он у хришћанство привео (Діеіан. апост. 13, 7—12) Ово мњење оснива се на тој, заиста важној околности, што писац књиге „Діеіанија апостолска“, пошто је описао обраћење проконсула, назива апостола једино именом Павла, и ако га је пређе звао Савлом. Но неможе се лако веровати да је обрадивши, дакле, духовни отац, примио име обраћеног т. ј. име свог духовног сина, мораће бити сасвим обратно. Зато је вероватније друго мњење, по коме је апостол, као *римски грађанин* (Діеіан. апост. 22, 27 и др.) добио ово име још при рођењу своје заједно са јудејским именом. Па зато дотле, док је живео међу Јудејима носио је своје јудејско име *Савл*; но како је у време свог првог проповеднишког путовања ступио у додир са незнабошцима, одмах је почео да се зове римским именом. И од тога доба, име Павле постало је његово сопствено *апостолско* име, којим он свагда означава своја апостолска послања. Налик на ово, видимо и код евангелиста Марка. Јеврејско име овог евангелиста било је с почетка *Јоан*; и тако се он називље и у „Діеіан. апост. 13, 5, 16.“ Но „од 15, 39, Діеіан. апост.“ он има само једно име *Марко*¹⁾.

2. Апостол Павле родио се у *Тарсу* киликијском (Діеіан. апост. 22, 3.) у вароши, која је била средиште књижевности и која се је славила. Тамо је била тада знаменита грчка академија и грађани ове вароши славили су се својом просветом у туђим странама²⁾. У послањима апостола Павла ми наилазимо на неке трагове, по којима се види да му грчка књижевност није била туђа и непозната; два пут у својим послањима (1. кор. 15, 33. Тит. 1, 12.) и једанпут

1) Ср. Vieseler Chronol. des apostol. Zeitalters S. 222. Anmerk.

2) Strabo Geogr. 2. XIV. p. 463.

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А
Б И Б Л И О Т Е К А

у својој беседи у Атини (2. апост. 17, 28), наводи он места из грчких поета. Да ли је се млади Павле упознао са грчком књижевношћу и у обште усвоио грчко образовање у свом отачанству, или после за време свога рада код Грка, или у Јерусалиму од учитеља свога Гамалила, неможе се јамачно казати. У прочем, прва од ових предпоставака сасвим је невероватна зато, што је Павле још у првој својој младости дошао у Јерусалим, а отац његов спадао је у ред фарисеја, за које је незнабожачка књижевност била гнушање. По проихођењу своме, апостол Павле био је из племена Вениминова (Фил. 2, 5); па како он сам себе у Д. апост. (32, 6) називље „фарисејем од фарисеја“, то одтуда следује, да је породица његова, са неколико својих колена спадала у строго верујући ред фарисеја. Још отац Павлов имао је римско грађанство (Д. апост. 22, 27 и д.¹) које је и сину предао. Опште узето пређс мњење да је Тарс добио римско грађанство од Августа ћесара, и да је Павле имао то право као грађанин ове вароши, основало је се на неразумевању онога места у сачинењу плиннијевом, где он Тарс називље *слободним градом* — *libera civitas*²) Из породичних одношаја Павлових ми знамо још само то, да је он имао сестру и сестрића (Д. апост. 23, 16). Мислити се може да му је сестра била удата у Јерусалиму.

3. Отац Павлов наменуо је сина свога, у ком је још израна могао приметити необичне дарове, за Равина, зато га је пораније и послао у Јерусалим, у средиште јудејске учености, да се спреми за равински чин. Да је Павле још у младости својој дошао у Јерусалим, видимо из Діеіанија

¹) Многи су од Јудеја имали зато римско грађанство, што су преци њини, бивши заробљени у време војне Помпеја, Цезара и др. доцније изашли из робства са правом римских грађана.

²) Тарс је заиста био *urbs libera*, но у том смислу, што и ако је спадао у римску империју, но управљао је се по својим законима, бирао своје старешине и д. слободу ову добио је од Антонија. Зато *libertas* ни најмање неможе се мешавати *ins civitatis*. Види *Vieseler* *seite* 61. *Anmerk.* 3.

апостолских 26, 4, где он сам о себи каже, да је од младости (εχ νεότητος) живео тамо, и из Діеіан. апост. 22, 3, где каже, да је се учио тамо (ανατεδραμμένος). Ако іош к томе узмемо у призрење то, да је по іудеіском обичају, обучавање деце закону, почињало се од 13. године, то се не ћемо преварити, да је Павле у 13. или 14. години своіоі био у Јерусалиму. Велика равинска јерусалимска академија ползовала је се тада великом славом и уважањем; у њој се учило тада више од хиљаде младића. На врху њеном у то време стојао је унук знаменитог равина Галдела, іош већма знаменитији равин Гамалиил. Он је спадао у ред фарисеја, но био је слободан од іедностраног, егоистичног и лицемерног правца ове секте. Он је био човек слободно-мислећи, волео је грчку књижевност, био је мек и попустљив к онима, коіи другчіе мисле. За доказ тога служи суђење његово у Синедријону (Д. апост. 5, 35), о растећем хришћанству. У Діеіан. апост. (5, 34), каже се о њему да је код свакога био у великој части и уважању; Талмуд га зове „славом закона“ и каже: „после смрти равина Гамалила прекинула се слава закона.“ Код оваког великог мужа и учитеља у Израиљу, седио је неколико година и млади Павле (Діеіан. апост. 22, 3, и д.) Овде је се он учио правити чадоре (Д. апост. 18, 3), іер је код Јудеја законом наређено било, да сваки поред науке зна и какав занат. „Прекрасно је изучити закон заједно са занатом“ кажу равини, и за основ овоме наводе да „и іедно и друго заједно не дају могућности грешити“¹⁾. Целъ дакле била је не само старање о одржању живота, но умереним телесним напрезањем ишло је се на то, да се ограниче чувствене насладе. Вештина правити чадоре, коју је Павле у младости научио, била му је доцније од велике користи. У време проповеднишког путовања, он је тиме могао сам себи набављати средства за живот, а тим

¹⁾ Neander, Geschichte der Pflanzung und Leitung der Kirche 1 Bd. S. 156

је одвећ много помагао делу проповеди. (Д. апост. 20, и 33 др. 1 кор. 9, 6, 12, 15. 2 кор. 11, 8, 2. Тѣссал. 3, 6 и д.)

4. Бавлење будућег апостола у школи јерусалимској било је за њега од великог значаја. Он не само да је се научно овде користити старим заветом, но катехизична форма учења у равинским школама допринела му је ону оштру дијалектику, која му је доцније онако много помогла кад је развио хришћанско учење. Научно образовање које је он овде добио било је природним основом оној красноречивости, која нас у свима његовим доцнијим беседама и послањима усхићава. Бистри ум младога Павла, разуме се да није могао остати неузнат са назорима оне философије, која је око тога времена из Египта прешла у Палестину и малу Азију, те стала на супрот хришћанству, и коју је он после (особито у послањима Колосаима) с онаком вештином поражавао. Но особито је значајно било за унутрашњи развитак Павла то, што је се образовао баш у реду фарисејском. Фарисеји су међу Јудејима били строго верујући ред, сасвим противно садукејима слободним умовима јудејства. Тежња свију строгих фарисеја ишла је на то, да у свој точности изврши Мојсијев закон са свима традиционалним захтевима и ситничарским прописима старих равина. Треба да предпоставимо себи младог Павла ватреним, решителним младићем, који ће са свом ватром младићског одушевлења почети бранити и лако одбранити то, што је једном нашао да је истинито. Тако је и било са фарисејством. Доцније сам он каже (Гал. 1, 14), да се трудио превазићи у законитој правичности по начелу строгог фарисејства све своје вршњаке. У колико је озбиљније он тражио законе правичности, и у колико је ватренија борба била, коју је он продужавао гоњен са неодољивом силом своје ватрене и јаке природе, у толико је боље из сопственог искуства свог могао дознати ону раздвојеност у човечијој природи, коју је после тако очито представио у свом послању Римљанима. Сопствено искуство апостола изазвало је из уста његових ове значајне речи: не е же во хошу Доброг, сје творю, но е же не хошу злог, сје содѣлаю (Рим. 3, 19). Ова борба са собом самим, са својом природом и злу наклоњеном, показала му је с једне стране, како је дубоко укоренено у природи људској осећање по-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

требе искуплења, тако, да је он касније из сопственог искуства, могао представити одношај хришћанске слободе к подзаконом робству, а с друге стране поставио је основ оној искрености карактера, с којом је се после решио стати на супрот пред лицем самог Петра.

С П И С А К

доброволних прилога на живописање и набавку потребних ствари цркви трикој.

Гг. Атанасије Бранковић намесник жагуб. 120 гр.; Илвија Јовановић свешт. извориц. 120 гр.; Никола Вучковић свешт. лазнич. 60 гр.; Аранђел Илић свешт. ситачки 60 гр.; Радивоје Стефановић свешт. јасиковач. 120 гр.; Милеико Поповић свешт. вуковач. 60 гр.; Обрад Максимовић писар општ. жагуб. за крет на престолу 360 гр.; Риста Ђорђевић трг. жагуб. за плаштаницу 360 гр.; Ђорђе Николић трг. жагуб. за иконостас 180 гр.; Мата Поповић трг. сувод. 180 гр.; Глиша Протић писар срез. 30 гр.; Димитрије Костић трг. жагубач. 60 гр.; Неша Ђорђевић трг. жагуб. 60 гр.; Алекса Димитријевић учит. јасик 60 гр.; Димитрије Бранковић учатељ милаков. 40 гр.; Симеон Милетић учит. осанички 30 гр.; Лазар Зарић учит. жагуб. 12 гр.; Арон Костић учит. жагуб. 16 гр.; Јован Данкуловић учит. вуковач. 30 гр.; Павле Михайловић учит. креполь. 30 гр.; Ђорђе Бугарски учит. сувод. 25 гр.; Коста Илић писар општ. лазн. 10 гр.; Илвија Адамовић трг. 10 гр.; Никола Ђорђевић дунђ. 4 гр.; Ђорђе Аврамовић кмет осанич. 6 гр.; Станоје Миловановић земљод. 4 гр.; Јанајко Димитријевић земљод. 4 гр.; Милеас Стојадновић кмет 2 гр.; Коста Ицић 10 гр.; Петар Лазаревић писар риб. 10 гр.; Ђорђе Живковић учит. извар. 20 гр.; Никола Поповић живоп. из Пожар. 20 гр.; Миладин Луквић трг. 10 гр.; Јанча Науновић трг. 30 гр.; Јован Науновић кмет 10 гр.; Алекса Ђорђевић писар општ. сувод. 10 гр.; Илвија Р. Стошић писар општ. осан. 15 гр.; Риста Симић 5 гр.; Алекса М. Ранчевић тишл. 10 гр.; Илвија Т. Атанацковић земљ. жагуб. 60 гр.; Нича Димитријевић механ. 30 гр.; Милош Љубисављевић земљод. 10 гр.; Милутин Јеремић земљод. 10 гр.; Мартин Петковић 4 гр.; Јова Мартиновић 4 гр.; Паун И. Кекић 3 гр. 20 п.; Маријан Милић 5 гр.; Паја Поповић 4 гр.; Раде Поповић 4 гр.; Ика Пацаћ земљод. 20 гр.; Милован Савкић 20 гр.; Мартин Рајковић 10 гр.; Јанко Мустецкић 20 гр.; Паун Јорговановић 10 гр.; Таса Илић 20 гр.; Милутин Аврамовић 10 гр.; Василије Зарић поднар. 15 гр.; Стеван Петровић 20 гр.; земљод.: Петар I Симеонович 10 гр.; Павле Јовкић 10 гр.; Јова Кекић 10 гр.; Јова Новак. 5 гр.; Илвија Ђирков. 6 гр.; Петар Настасов. 10 гр.; Милорад Џонкић 20 гр.; Гица Симић 6 гр.; Јефрем Кретић 5 гр.; Стојан Панкић 2 гр.; Стоић Раденк. 20 гр.; Милојко Ђорђ. 4 гр.; Дана Стевић 4 гр.; Миладин Довић 4 гр.; Петар Томић 4 гр.; Ђорђе Костић трг. 20 гр. Свега 2618 гр. и 20 пара.